

I

Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ

A'

Η ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ, στὸ γραπτὸ κυρίως, ἀλλὰ καὶ στὸν προφορικό μας λόγο, ἢ παράλληλη δηλαδή χρήση δημοτικῆς καὶ καθαρεύουσας—φαινόμενο πού χαρακτηρίζει κοινωνίες ἀνώριμες καὶ μεταβατικές ἐποχές—εἶναι σοβαρὸ ἔμπόδιο στὴν πνευματικὴ καὶ στὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη τοῦ Ἔθνους, καὶ πρέπει τὸ γρηγορότερο νὰ λείψει.

Κάνομε ἕκκληση στοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων, καθὼς καὶ ὅλων τῶν παραγωγικῶν τάξεων, νὰ βοηθήσουν—καθένας ἀπὸ τὴν δική του θέση καὶ μὲ τὴν προσωπικὴ του συμβολή—νὰ λυθεῖ αὐτὸ τὸ μεγάλο πρόβλημα.

Μόνη ἱστορικὰ, γλωσσολογικὰ, πραχτικὰ σωστὴ λύση εἶναι ἡ καθιέρωση τῆς ζωντανῆς γλώσσας τοῦ Ἔθνους, τῆς **Δημοτικῆς**, σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἐθνικῆς ζωῆς.

Ὁ καθένας θὰ συνεισφέρει θετικὰ στὴ λύση τοῦ προβλήματος ἅμα πρῶτα ξεκαθαρίσει μέσα του μερικὲς ἰδέες καὶ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ μερικὲς πλάνες πού ἀπλώνονται, ἀκόμη καὶ σὲ κύκλους μορφωμένων ἀνθρώπων, μὲ τὴν ἀμάθεια ἢ τὴν κακοπιστία ἐκείνων πού συσκοτίζουν τὸ ζήτημα ἢ τοῦ δίνουν χαρακτήρα πολιτικό, γιὰ νὰ προκαλοῦν πείσμα καὶ φανατισμό.

Τὸ γλωσσικὸ εἶναι ζήτημα καθαρὰ ἐθνικὸ, ἄσχετο μὲ πολιτικὲς ἐπιδιώξεις, καὶ πρέπει νὰ λυθεῖ γιὰ νὰ ὀρθοποδήσει ἡ παιδεία μας καὶ γιὰ ν' ἀποχτήσῃ τὸ Ἔθνος ἐνιαῖο ἐκφραστικὸ ὄργανο. Ἐτσι μόνο θὰ προκόψῃ ὁ λαός μας μέσα στὸν ἀνταγωνισμό ἢ στὴν ἀμιλλα τῶν πολιτισμένων λαῶν τοῦ κόσμου.

B'

ΟΙ ΙΔΕΕΣ πού πρέπει νὰ ξεκαθαρίσει μέσα του κάθε μορφωμένος ἄνθρωπος, ἀπάνω στὸ θέμα τοῦτο, εἶναι :

1. Ἡ γλώσσα δὲν κατασκευάζεται μὲ συνταγὲς ἀπὸ τοὺς λογίους : δημιουργεῖται μέσα στὴν ἱστορικὴ κίνηση καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ κίνηση κάθε λαοῦ, καὶ ἐκφράζει τὴν ψυχὴ του.

2. Σήμερα φυσικὴ καὶ ζωντανὴ γλώσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι ἡ δημοτικὴ, πού πηγάζει ἀπὸ τὴν Κοινὴ τῶν ἑλληνιστι-

κῶν καὶ χριστιανικῶν χρόνων καὶ ἀποτελεῖ ὀργανικὴ συνέχεια παλαιότερων φάσεων τῆς ἑλληνικῆς, ὅπως εἶναι ἡ ἀρχαία ἀττική, ἡ γλῶσσα τῶν κλασικῶν μας συγγραφέων.

3. Γιὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους ἡ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ Ἑθνους παραμερίστηκε στὸ γραπτὸ λόγο κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους· κορυφαῖοι ὅμως λόγιοι, πνεύματα φωτισμένα, καὶ πρὶν καὶ μετὰ τὴν Ἑθνικὴ Παλιγγενεσία, διακήρυσσαν τὴν αὐθεντικότητά καὶ τὴν ἐκφραστικὴν τῆς δύναμιν καὶ τὴν καλλιέργησαν (στὸν ἔντεχνο λόγο, στὴν ἐπιστήμην, στὴ λατρεία καὶ στὴν πολιτικὴν, στὸν τύπον κλπ.) ἔτσι ὥστε σήμερα εἶναι σὲ θέσιν νὰ ἐκφράσῃ μὲ ἀκρίβειαν τὰ πιὸ δύσκολα καὶ πιὸ λεπτὰ νοήματα σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

4. Ἡ λεγόμενη Καθαρεύουσα ἀκολούθησε τὴν ἀντίστροφον πορείαν. Εἶναι κατασκευάσμα τοῦ γραφείου, καμωμένη ἀπὸ λογίους ποὺ ἤθελαν μὲ τὴν τεχνητὴ ἀναβίωσιν μιᾶς ὀρισμένης γλωσσικῆς μορφῆς ἀπὸ τῆ μακρόχρονη ἐξέλιξιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ νὰ κρατήσουν ἐξωτερικὰ τὸ δεσμὸν μὲ τὰ περασμένα. Καὶ ἐπειδὴ, μὲ ὅλη τὴν ἐπιμονήν τους καὶ τὴν ἀποκλειστικότητά τῆς συστηματικῆς διδασχῆς, τὸ κατασκευάσμα τοῦτο δὲν μπόρεσε νὰ ἐπιβληθῇ στὸν προφορικὸν λόγον, ἄρχισε σιγὰ—σιγὰ νὰ προσαρμόζεται πρὸς τὸ κοινὸν γλωσσικὸ αἶσθημα δηλαδὴ νὰ δέχεται ὅλο καὶ περισσότερα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Δημοτικὴν, ἔτσι ὥστε σήμερα παρουσιάζει στὸ τυπικὸν μέγαλον ἀνακάτωμα. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη μεικτὴ, ποὺ δυστυχῶς χρησιμοποιεῖται πολὺ στὴ δημοσιογραφία καὶ στὸν προφορικὸν λόγον τῶν μορφωμένων κύκλων, καὶ προβάλλεται (κακῶς) ὡς «φρόνιμη» λύσις τοῦ γλωσσικοῦ μας προβλήματος.

5. Ἡ σύγχυσις αὕτη μεταδόθηκε καὶ στὴν Δημοτικὴν τώρα τελευταία. Καὶ ἐδῶ μερικοί, ἀπὸ διαλλαχτικὴν διάθεσιν καὶ συντηρητικότητά, δέχονται στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Καθαρεύουσα, ἀσυμβίβαστα μὲ τὸ τυπικὸν τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας, καὶ πιστεύουν (κακῶς) ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μπορεῖ «ἐξελιχτικὰ» νὰ γεφυρωθῇ τὸ χάσμα καὶ νὰ λυθῇ τὸ γλωσσικὸν μας πρόβλημα μὲ μιάν ἱστορικὰ, γλωσσολογικὰ καὶ πρακτικὰ νόθη λύσιν.

6. Ἡ νοθεία ὅμως καὶ τὸ ἀνακάτωμα ἀταίριαστων τύπων ποτὲ δὲν ἀποτελοῦν ὑγιεῖς καὶ τελικὲς λύσεις. Γιατὶ ἡ γλῶσσα

θὰ διδαχτεῖ στὰ παιδιὰ μας μέσα στὸ σχολεῖο· πρέπει λοιπὸν νὰ ἔχει ἐνότητα μορφῆς, τάξη καὶ συνέπεια στοὺς κανόνες. Τὸ μείγμα δὲ διδάσκεται οὔτε καθιερώνεται—ἀφοῦ τὸ ποσοστὸ τῶν συστατικῶν (π ὅ σ η δημοτικὴ καὶ π ὅ σ η καθαρεύουσα) θὰ βρίσκεται πάντοτε στὴ διάθεση τῆς ὑποκειμενικῆς αὐθαιρεσίας. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ἀναπόφευχτα ἡ ἀναρχία.

Γ'

ΟΙ ΠΛΑΝΕΣ πού πρέπει νὰ παραμεριστοῦν, εἶναι οἱ ἑξῆς:

1. Εἶναι πλάνη νὰ πιστεύεται ὅτι τάχα ἡ Δημοτικὴ εἶναι γλώσσα λαϊκὴ—χυδαία καὶ ἀπλαστὴ—ἀνίκανη νὰ ὑψωθεῖ σὲ ἐκφραστικὸ ὄργανο τῆς σοβαρῆς σκέψης. Ἡ ἀπόδειξη ὑπάρχει στὰ ἴδια τὰ πράγματα: ὄχι μόνο λογοτεχνήματα ὑψηλοῦ ἐπιπέδου, παρὰ καὶ αὐστηρὰ ἐπιστημονικὰ κείμενα (ἀπὸ ὅλους σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης) ἔχουν γραφεῖ καὶ γράφονται σήμερα στὴ Δημοτικὴ.

2. Εἶναι πλάνη νὰ λέγεται ὅτι ὅλοι οἱ λαοὶ ἔχουν ἄλλην «ὁμιλούμενη» καὶ ἄλλη «γραφόμενη» γλώσσα, ἄλλη γλώσσα τῶν «ἀμόρφωτων» καὶ ἄλλη τῶν «μορφωμένων». Ἀντίθετα, ὅλοι οἱ πολιτισμένοι λαοὶ ἔχουν τὴν ἴδια γλώσσα (ὡς τυπικὸ καὶ σύνταξη) τόσο στὸν προφορικὸ, ὅσο καὶ στὸ γραπτὸ λόγο. Τοῦ ἀμόρφωτου ἡ γλώσσα δὲν εἶναι φυσικὰ οὔτε τόσο πλούσια καὶ εὐστοχη, οὔτε τόσο σωστὴ καὶ ἐκφραστικὴ, ὅσο τοῦ μορφωμένου. Ὡς δομὴ ὅμως εἶναι ἴδια ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη. Αὐτὸ δὲ συμβαίνει μὲ τὴ Δημοτικὴ καὶ τὴν Καθαρεύουσα: ἐδῶ ἔχομε δύο διαφορετικὰ γλωσσικὰ συστήματα, μὲ ἄλλη τὸ καθένα δομὴ—ὅσο καὶ ἂν οἱ πιὸ πολλές λέξεις εἶναι ἢμποροῦν νὰ εἶναι καὶ στὰ δύο οἱ ἴδιες.

3. Εἶναι πλάνη νὰ νομίζεται ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐνιαία ζωντανὴ γλώσσα σήμερα στὴν Ἑλλάδα, παρὰ μόνο ἓνας ἀριθμὸς διαλεκτικῶν ἰδιωμάτων, πού τὸ καθένα μιλιέται σὲ χωριστὴ γεωγραφικὴ περιοχὴ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ διαλεκτικὰ ἰδιώματα, πού φυσικὰ ὑπάρχουν καὶ στὴν Ἑλλάδα, ὅπως σὲ ὅλες τὶς χῶρες τοῦ κόσμου μὲ ἱστορία πίσω τους, καὶ πού τείνουν νὰ ἐξαφανιστοῦν μὲ τὸν

περιορισμό τῶν ἀποστάσεων, τῆ στενῆ ἐπικοινωνία τῶν διαφόρων διαμερισμάτων τῆς χώρας, μέ τήν ὑποχρεωτική βασική ἐκπαίδευση γιά ὅλα τὰ κοινωνικά στρώματα καί μέ τὰ ἄλλα μέσα τοῦ σύγχρονου τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ λαός μας ἔχει τήν Κοινή Γλώσσα, τή ζωντανή Νεοελληνική. Μέ αὐτήν ὅλοι, ἀπό τή μίαν ἄκρη τῆς χώρας ἕως τήν ἄλλη, χωρικοί καί ἀστοί, μορφωμένοι καί ἀμόρφωτοι, μικροί καί μεγάλοι, μποροῦν νά ἐκφράσουν τὰ αἰσθήματα καί τίς σκέψεις τους καί συνεννοοῦνται ἄριστα. Ὄταν λέμε «Δημοτική», αὐτή τή ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΗ ἐννοοῦμε, ὅπως μιλιέται στα μεγάλα ἀστικά κέντρα τῆς χώρας καί γράφεται ἀπό δόκιμους συγγραφεῖς μας, ὄχι τίς «διαλέκτους» (τήν κρητική, τή βορειοελλαδική, τήν τσακωνική κλπ.) πού κανεῖς φυσικά δέν ὑποστηρίζει ὅτι μποροῦν ἢ πρέπει νά γίνουν ἡ «γλώσσα» ὅλων μας.

4. Εἶναι πλάνη νά ὑποστηρίζεται ὅτι δέν ἔχουν ἐνιαία γλώσσα ὅσοι συγγραφεῖς μεταχειρίζονται τή Δημοτική, γιατί τάχα ὁ καθένας γράφει τή «δική του», καί ἐπομένως δέν ὑπάρχει ὁ τύπος ἢ τὸ ὑπόδειγμα πού μπορεῖ νά γίνει κανόνας γιά ὅλους. Ἄλλο γλώσσα, καί ἄλλο ὕφος. Οἱ δόκιμοι συγγραφεῖς μας, καί παλαιότερα καί ἰδίως σήμερα, ὕστερ' ἀπό 75 χρόνια ἐντατικῆς καλλιέργειας τῆς Δημοτικῆς στόν ἐντεχνο λόγο μας, τὸν ποιητικό καί τὸν πεζό, ἔχουν φυσικά τὸ προσωπικό τους ὕφος, γράφουν ὅμως ὅλοι τήν ἴδια κατὰ τήν ἐσωτερική δομή τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Ἄν σημειώνονται ἐδῶ καί κεῖ παρεκκλίσεις καί παραλλαγές, αὐτὲς δέν εἶναι τόσο πολλές, καί εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ λείψουν, ὅταν καθιερωθεῖ ἡ συστηματική διδασκαλία τῆς Δημοτικῆς στα σχολεῖα καί πάψει ὁ (ἐπίσημος καί ἀνεπίσημος) διωγμός τῆς.

5. Εἶναι πλάνη νά λέγεται ὅτι τάχα ἡ Δημοτική δέν ἔχει Γραμματική καί Συνταχτικό, ὅτι μπορεῖ νά τή γράφει κανεῖς καί νά τή μιλεῖ ὅπως θέλει, καί ἐπομένως δέν εἶναι οὔτε λογικό οὔτε εὔκολο νά καθιερωθεῖ ὡς ἐνιαῖο ἐκφραστικό ὄργανο τοῦ Ἕθνους. Ἀπορεῖ κανεῖς ὅταν ἀκούει αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα ἀπό μορφωμένους καί καλόπιστους ἀνθρώπους. Ἡ Δημοτική μας, ἡ Νεοελληνική Κοινή, ὅπως γράφεται ἀπό τοὺς δόκιμους συγγραφεῖς μας καί ὅπως μιλιέται στα ἀστικά κέντρα τῆς χώρας, καί Γραμματική ἔχει καί Συνταχτικό, σταθεροὺς δηλαδή κα-

νόνες στο μεγαλύτερο ἄριθμό τῶν φαινομένων της, καὶ τύπους γιὰ τὴ συνταχτικὴ πλοκὴ τοῦ φραστικοῦ της. Ἡ Γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς καθὼς καὶ τὸ Συνταχτικὸ της ἔχουν γραφεῖ προπολλοῦ καὶ δημοσιευτεῖ σὲ βιβλία ὀνομαστὰ καὶ σοβαρά, ποὺ εὐκόλα μπορεῖ νὰ τὰ προμηθευτεῖ ὁ καθένας. Ἄρκει, φυσικά, νὰ τὰ ζητήσῃ... Τὸ ὅτι σὲ μερικὲς περιπτώσεις ἔχει καὶ ἡ Γραμματικὴ καὶ τὸ Συνταχτικὸ τῆς Δημοτικῆς ἑξαιρέσεις ἢ πολυτυπία δὲν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἄτοπο· αὐτὸ συμβαίνει σὲ ὅλες τὶς γλώσσες τοῦ κόσμου, ἄλλοτε σὲ μικρότερο καὶ ἄλλοτε σὲ μεγαλύτερο βαθμό, οὔτε εἶναι δυνατὸ νὰ λείπει ἐντελῶς ἀπὸ τὶς φυσικὲς γλώσσες—μόνο τὰ τεχνητὰ γλωσσικὰ συστήματα (π.χ. ἡ ἔσπεράντο) δὲν παρουσιάζουν τέτοιες «ἄνωμαλίες».

6. Εἶναι πλάνη νὰ πιστεύεται ὅτι μπορεῖ νὰ μιλήσῃ κανεὶς ἢ νὰ γράψῃ τὴ Δημοτικὴ σωστὰ, χωρὶς νὰ διδαχτεῖ καὶ νὰ ἀσκηθεῖ. Τὸ ἐπιχείρημα : «μητρικὴ γλώσσα μας εἶναι· τὴν ἔχομε στὸ στόμα μας» δὲ σημαίνει ὅτι φτάνει ν' ἀνοίξουμε τὸ στόμα μας ἢ ν' ἀφήσομε τὸ χέρι μας ἐλεύθερο, γιὰ νὰ τὴ μιλήσομε καὶ νὰ τὴν γράψομε καλά. Τὴ γλώσσα, ἀκόμη καὶ τὴ μητρικὴ του, τὴ μαθαίνει ὁ ἄνθρωπος μὲ ὑπομονὴ καὶ μὲ κόπο. Πολὺ περισσότερο, ὅταν—ὅπως συμβαίνει μ' ἐμᾶς στὴν Ἑλλάδα, ἐδῶ καὶ αἰῶνες—ἄλλη μιλοῦμε στὸ σπίτι καὶ ἄλλη διδασκόμαστε στὸ σχολεῖο ἢ διαβάζομε στὰ «ἐπίσημα» βιβλία. Ἡ ἀποφασίζομε λοιπὸν νὰ σπουδάσομε τὴ Δημοτικὴ καὶ νὰ γυμναστοῦμε νὰ τὴ γράφομε σωστὰ—ἢ ὄχι! Ἄλλὰ τότε δὲ θὰ φταίει ἡ γλώσσα ὅταν θὰ γράφεται στραβά, θὰ φταίμε ἐμεῖς ποὺ δὲν ξέρομε νὰ τὴ γράφομε ὅπως πρέπει.

Δ'

ΝΑ ΤΩΡΑ τί συμβουλεύομε ὅλους ὅσοι ἔχουν ἐπίγνωση τῆς σοβαρότητος τοῦ ζητήματος καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ προσφέρουν τὴ βοήθειά τους, γιὰ νὰ βρεθεῖ τὸ συντομώτερο καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ μόνη ἐπιστημονικὰ ὀρθὴ καὶ ἔθνικὰ συμφέρουσα λύση του :

1. Μὴ λὲς ὅτι ἀπὸ πεποίθησι εἶναι δημοτικιστὴς, ἀλλὰ δὲ γράφεις τὴ δημοτικὴ, γιὰτὶ δὲν τὴ διδάχτηκες στὸ σχολεῖο ἢ γιὰτὶ δυσκολεύεσαι νὰ τὴ γράφεις ἢ γιὰτὶ ἡ Καθαρεύουσα σοῦ

ἔχει γίνει πιά συνήθεια καὶ μὲ αὐτὴν τελειώνει γρήγορα τὴ δουλειά σου. Ἄν πιστεύεις καὶ ἀγαπᾷς τὴ Δημοτική, γράφε τὴν. Ἄρχισε νὰ τὴ γράφεις παντοῦ καὶ πάντοτε, στὴν ἀλληλογραφία, στὰ ἄρθρα, στὶς μελέτες, ἀκόμα καὶ στὴν ὑπηρεσία σου—καὶ μόνο στὰ κείμενα, ὅπου ὁ Νόμος τὴν ἐπιβάλλει (κρατικὰ ἔγγραφα, δικαστικὲς ἀποφάσεις κλπ.), ἐξακολουθήσε νὰ γράφεις τὴν Καθαρεύουσα. Στὴν ἀρχὴ θὰ δυσκολευτεῖς καὶ θὰ πηγαίνει ἀργά· ὕστερα θὰ γυμναστεῖς, θὰ συνηθίσεις καὶ θὰ γράφεις γρήγορα.

2. Παράλληλα ἄρχισε νὰ σπουδάζεις συστηματικὰ καὶ μὲ ὑπομονὴ τὴ Δημοτική, ὅπως ἔχει σήμερα καλλιεργηθεῖ καὶ διαμορφωθεῖ γιὰ νὰ ἱκανοποιεῖ ὅλες τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες τοῦ Ἔθνους. Προμηθέσου ἀμέσως καὶ μελέτησε τὴ Γραμματικὴ καὶ τὸ Συνταχτικὸ τῆς. Ἡ καλύτερη Γραμματικὴ τῆς εἶναι ἐκείνη ποὺ ἔγραψε μὲ ἐντολὴ τοῦ Κράτους μιὰ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ εἰδικοὺς μὲ πρόεδρο τὸν ἀείμνηστο Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Ὑπάρχει καὶ ἐπιτομὴ τῆς, μικρὴ καὶ εὔχρηστη. Τὸ καλύτερο Συνταχτικὸ τῆς Δημοτικῆς εἶναι ἡ «Νεοελληνικὴ Σύνταξις» τοῦ ἀείμνηστου Ἀχιλλέα Τζάρταζανου. Καὶ τὰ δύο ἔργα ἔχουν ἐκδοθεῖ ἀπὸ τὸν «Ὁργανισμὸ Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων», καὶ εὔκολα μπορεῖς νὰ τὰ προμηθευτεῖς. Στὰ βιβλία αὐτὰ θὰ βρεῖς, καὶ τὴ θεωρητικὴ ἀνάλυση καὶ τὶς πραχτικὲς ἐφαρμογές. Νὰ τὰ ἔχεις στὸ πλευρό σου καὶ σ' αὐτὰ νὰ καταφεύγεις γιὰ κάθε δυσκολία σου.

3. Γιὰ νὰ μπορέσεις νὰ γράψεις σωστὰ καὶ ὁμορφα τὴ Δημοτική, πρέπει νὰ μελετᾷς μὲ προσοχὴ (ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Γραμματικὴ καὶ τὸ Συνταχτικὸ τῆς) καὶ κείμενα δόκιμων συγγραφέων μας, παλαιότερων καὶ σύγχρονων, λογοτεχνικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ, γραμμένα σὲ καθαρὴ καὶ γλαφυρὴ Δημοτική. Ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευση καὶ ἀπὸ τὴν ἐπαγγελματικὴ ρουτίνα τὸ γλωσσικὸ αἰσθητήριό μας κινδυνεύει νὰ χάσει τὴν εὐαισθησία του, καὶ τὸ κεφάλι μας ἔχει γεμίσει ἀπὸ «φράσεις στερεότυπες» (στὴν Καθαρεύουσα τῆς γραφειοκρατίας) ποὺ ἔρχονται εὔκολα στὴ γλώσσα μας. Πρέπει νὰ ἀπελευθερωθοῦμε ἀπ' αὐτὰ τὰ κλισιὰ—καὶ ὁ καλύτερος τρόπος εἶναι νὰ λούσομε τὴν ψυχὴ μας μέσα στὶς καθαρὲς, δροσερὲς πηγές τῆς γλώσσας μας. Εὐτυχῶς ὁ ἔντεχνος λόγος μας, ἔχει ἐξαίρετες σελίδες γι' αὐτὴ τὴν ἀναμόρφωση τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθητηρίου μας.

4. Βάλε καλά στο νοῦ σου ὅτι γλώσσα δὲν εἶναι οἱ λέξεις, εἶναι τὸ τυπικό, ἡ ὑφή τοῦ λόγου. Λέξεις πλάθονται κάθε τόσο νέες, ὅταν δημιουργοῦνται νέες ἔννοιες ἢ μεταφέρονται ἀπὸ τὴ μιὰ γλώσσα στὴν ἄλλη ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς ποὺ ζητοῦν νὰ ἰκανοποιηθοῦν μὲ μιὰ γρήγορη καὶ εὐκόλη συνεννόηση. Ἡ Δημοτικὴ λοιπὸν (ὅπως καὶ ἡ Καθαρεύουσα) δὲν εἶναι ὑπόθεση λέξεων—μὲ τὸ ἴδιο λεξιλόγιο μπορεῖ νὰ δουλεύει καὶ ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη. Ἡ διαφορὰ εἶναι ἄλλοῦ—στὴ δομὴ, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, δηλαδὴ στὴ Γραμματικὴ καὶ στὸ Συνταχτικὸ. Δημοτικὴ δὲ γράφει ὅποιος ἀναζητεῖ λαϊκὲς («χωριάτικες») λέξεις καὶ αὐτὲς μόνο μεταχειρίζεται—γιατὶ τότε καταδικάζει τὴν ἔκφρασή του σὲ μιὰν ἀπελπιστικὴ φτώχεια. Καὶ ἀπὸ τὴν Καθαρεύουσα καὶ ἀπὸ τὴν Ἀρχαία, ἀκόμη καὶ ἀπὸ σύγχρονες ξένες γλώσσες (ὅπως γίνεται λ.χ. στὴν τεχνική, στὸ ἐμπόριο, στὴ ναυτιλία κλπ.) μπορεῖς νὰ παίρνεις λέξεις, ὅταν ἀποδίνουν μὲ ἀκρίβεια τὸ νόημά σου· θὰ τὶς προσαρμόσεις ὅμως στὸ τυπικὸ τῆς Δημοτικῆς, θὰ τὶς ὑποχρεώσεις νὰ πειθαρχήσουν στὴ γραμματικὴ καὶ στοὺς συνταχτικὸς κανόνες τῆς—καὶ τότε θὰ ἔχεις Δημοτικὴ σωστή.

5. Ὄταν πᾶς νὰ γράψεις κάτι στὴν Δημοτικὴ, νὰ τὸ στοχάζεσαι εὐθύς ἐξαρχῆς μέσα στὴν ὑφή τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας, φέρνοντάς το κοντὰ στὸ γλωσσικὸ αἶσθημά σου. Μὴν τὸ σκέπτεσαι στὴν Καθαρεύουσα, καὶ προπάντων μὴν τὸ διατυπώνεις στὴν Καθαρεύουσα γιὰ νὰ τὸ μεταφράσεις ὕστερα στὴ Δημοτικὴ, γιατί τότε συνήθως ἀλλάζουν μόνο ἐξωτερικὸ φόρεμα οἱ φράσεις, ἢ οὐσία τους μένει ὅπως καὶ πρὶν καθαρουσιάνικη. Αὐτὸ παθαίνουν ὅσοι πιστεύουν ὅτι μποροῦν ν' ἀλλάξουν τὶς καταλήξεις ἢ τὴ σειρά τῶν λέξεων ἢ νὰ βάλουν στὴ θέση ἑνὸς καθαρουσιάνικου τύπου τὸν δημοτικὸ, γιὰ νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν Καθαρεύουσα στὴ Δημοτικὴ. Λάθος. Παράδειγμα: «Κατ' ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως μετετέθη ἡ ἡμέρα ἐναρξέως τῶν ἐξετάσεων ἀπὸ τῆς 3ης εἰς τὴν 12ην Σεπτεμβρίου». Ἄν ἐξωτερικὰ μετατρέψομε τὴ φράση αὐτὴ χωρὶς ν' ἀλλάξομε ὀλόκληρο τὸ χτίσιμό της δὲν θὰ ἔχομε Δημοτικὴ, παρὰ μιὰ μασκαρεμένη Καθαρεύουσα, αὐτὴν ποὺ δυστυχῶς τὴ συνταντοῦμε συχνὰ σὲ κείμενα προχειρογραμμένα. Γιατὶ βέβαια δὲν εἶναι δημοτικὴ ἡ φράση: «Ὑστερα ἀπὸ ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἡμέρα ἐναρξέως τῶν ἐξετάσεων μετετέθηκε ἀπὸ τὶς τρεῖς στὶς δώδεκα Σεπτεμβρίου». Πρέπει ν' ἀλ-

λάξει από την αρχή και ολόκληρη ή δομή της, για να γίνει γνήσια δημοτική: «Ἡ Κυβέρνηση αποφάσισε οἱ ἐξετάσεις ν' ἀρχίσουν στὶς 12 καὶ ὄχι στὶς 3 Σεπτεμβρίου».

6. Μὴν ἀνακατώνεις τὰ δύο γλωσσικά συστήματα, μὴ νοθεύεις δηλαδή τὴ Δημοτικὴ με καθαρευουσιάνικους τύπους ἢ τὴν Καθαρεύουσα με τύπους δημοτικούς. Γιατὶ τὸ ἀνακάτωμα τοῦτο ψευτίζει τὴ γλῶσσα, καὶ ὄχι μόνο δὲ φέρνει πιὸ κοντὰ στὴν ὀριστικὴ λύση τοῦ προβλήματος (ὅπως ὑποστηρίζουν οἱ «διαλλαχτικοί», ὡς ἓνα εἶδος «πολιτικῆς συμβιβασμοῦ τῶν ἄκρων»), παρὰ καθιερώνει καὶ διαιώνίζει τὴ γλωσσικὴν ἀναρχία. Ἡ γλῶσσα θέλει ἐνότητα καὶ πειθαρχία, ἔτσι μόνο μποροῦμε νὰ τὴ διδάσκομε στοὺς νέους ἀποτελεσματικά, καὶ νὰ καταλαβαίνομε ὅλοι τί λέμε. Ἄν δὲ θέλεις ἢ δὲν μπορεῖς νὰ γράφεις Δημοτικὴ—σωστῆ, καθαρὴ, πειθαρχημένη, τότε γράφε Καθαρεύουσα—ὀρθόδοξη καὶ ἀνόθευτη. Ἐτσι, ἂν δὲ βοηθεῖς με τὴν προσωπικὴ σου συμβολὴ νὰ λυθεῖ τὸ πρόβλημα, δὲ γίνεσαι σύμμαχος ἐκείνων ποὺ ἐπίτηδες προσπαθοῦν νὰ τὸ βάλουν σὲ στραβὸ δρόμο, γιὰ νὰ προκαλέσουν τὴ σύγχυση καὶ τὴν ἀκαταστασία, καὶ ὕστερα νὰ φωνάξουν: «Μόνη σωτηρία ἀπὸ τὸ χάος, ἢ ἐπιστροφή στὴν... καθαρὴ Καθαρεύουσα».

7. Μὴ σκανδαλίζεσαι ὅταν βλέπεις ἀκόμη καὶ σὲ κείμενα δόκιμων συγγραφέων τῆς Δημοτικῆς, κάποιαν ἀβεβαιότητα στὴν τήρηση τῶν κανόνων ἢ πολυτυπία καὶ παραλλαγές. Αὐτὸ συνήθως συμβαίνει ὄχι σὲ οὐσιαστικὰ θέματα δομῆς τοῦ λόγου, παρὰ σὲ δευτερεύοντα στοιχεῖα του: στὴν ὀρθογραφία, στὸν τονισμό, σὲ μερικὲς καταλήξεις ὀνομάτων καὶ ρημάτων ὅπου ἢ ὀρθόδοξη λύση ἐνοχλεῖ κάποτε τὰ κακοσυνηθισμένα αὐτιά κλπ. Ἡ ἀνωμαλία εἶναι προσωρινή, θὰ ἐξακολουθήσει ὅσο δὲ δίνομε ὀριστικὴ λύση στὸ γλωσσικὸ μας πρόβλημα καὶ θὰ λείψει ὅταν πιά ἡ Δημοτικὴ καθιερωθεῖ καὶ ἀρχίσει νὰ διδάσκεται συστηματικὰ στὸ σχολεῖο. Ὅσοι παίρνουν ἐπιχειρήματα ἀπ' αὐτὴ τὴν κατὰ βάθος ἀσήμαντὴ ἀταξία γιὰ νὰ πλήξουν τὴ Δημοτικὴ, ξεχνοῦν ἢ κάνουν πῶς ξεχνοῦν ὅτι ἀπὸ τὸ στάδιο τοῦτο πέρασαν ὅλες οἱ μεγάλες γλῶσσες τοῦ κόσμου, καὶ ἀποσιωποῦν ὅτι σὰ ζωντανὸς ὀργανισμὸς ἡ γλῶσσα ἀπὸ τὴ φύση της ἐπιτρέπει στὸν ἑαυτὸ της κάποιες ἐλευθερίες ποὺ ἀγωνίζονται τὰ «Λεξικά τῶν Ἀκαδημιῶν» νὰ τὶς κρατήσουν μέσα σὲ θεμιτὰ ὅρια.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Τῆς νεοελληνικῆς ζωντανῆς γλώσσας, τῆς κοινῆς, δηλ. πανελληνίας, δημοτικῆς τὴν εἰκόνα, τὴ φυσιογνωμία, τὰ χαρακτηριστικά, τοὺς κανόνες μᾶς ἔδωσε μὲ τὸ ἔργο του — ἔπειτ' ἀπὸ ἄλλους; μὰ καλύτερα καὶ συστηματικότερα ἀπ' ὄλους — ὁ Μανόλης Τριανταφυλλίδης. Ἐπειτ' ἀπὸ δεκαετιῶν μελέτη καὶ προετοιμασία, ἔπειτ' ἀπὸ ἀκριβοποιημένο ζύγισμα καὶ ξεδιάλεγμα τῶν κοινῶν ἀπὸ τὰ ιδιωματικά, καθὼς καὶ ἐκείνων τῶν λόγιων μορφολογικῶν στοιχείων ποὺ δὲ θὰ μπορούσαν νὰ λείπουν ἀπὸ τὴν κοινὴ δημοτικὴ, συνεργάστηκε στὸ τέλος καὶ μὲ ἄλλους καὶ προχώρησε στὴ σύνταξη ἑνὸς πολύτιμου βιβλίου· ἔχει τὸν τίτλο *Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ* (τῆς Δημοτικῆς) καὶ τὴν ἔκδοσή του τὴν ἔκαμε στὰ 1941 ὁ «Ὄργανισμὸς ἐκδόσεως σχολικῶν βιβλίων».

Ἡ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ τοῦ Τριανταφυλλίδη καὶ τῶν συνεργατῶν του — αὐτὴ θὰ ἐννοοῦμε ὅταν σ' αὐτὲς τίς Ὁδηγίες θὰ λέμε *Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ* — δὲν εἶναι καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι γραμματικὴ τῆς καθαρῆς, δηλ. τῆς λαϊκῆς νεοελληνικῆς· γιατί ἀπὸ τὴ λόγια παράδοση μπῆκαν στὴν κοινὴ δημοτικὴ, ὄχι μόνον στὸ λεξιλόγιο παρὰ καὶ στὴ φθογγολογία καὶ στὸ τυπικὸ της, μερικὰ στοιχεῖα ποὺ δὲν μπορούν πιά νὰ λείπουν καὶ ποὺ γι' αὐτὸ ἡ *Γραμματικὴ* δὲν μπορούσε νὰ τ' ἀγνοήσει.

Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι τὸ λεπτὸ καὶ δύσκολο σημεῖο. Ποιὰ λόγια στοιχεῖα εἶναι ἀναγκαῖα; Δὲ μιλοῦμε φυσικὰ γιὰ τὸ λεξιλόγιο, πού χρειάζεται ἀδιάκοπο ἐμπλουτισμό, ἀνάλογο μὲ τὶς ἀνάγκες τῶν καιρῶν· τὸν ἐμπλουτισμὸ αὐτὸν τὸν πετυχαίνουμε εὐκόλα ἀντλώντας σχεδὸν ἐλεύθερα ἀπὸ τῆς λόγια παράδοσης, φτάνει ν' ἀποφεύγουμε τὴν ὑπερβολή, τὴν λεξιθηρικὴν ἐπίδειξιν σοφίας, τὴν χρησιμοποίησιν λέξεων πού γι' αὐτὲς ὑπάρχουν ἀντίστοιχες λαϊκῆς. Μιλοῦμε γιὰ τὰ φθογγολογικὰ λόγια στοιχεῖα καὶ προπάντων γιὰ τοὺς ἀρχαίκοις τύπους. Βέβαια τὸ ἰδανικὸ θὰ ἦτανε νὰ μπορούσε ἡ δημοτικὴ νὰ προσαρμόσει στὸ τυπικὸ τῆς ὅλες τὶς λόγιες λέξεις πού θὰ χρειαζόταν· ἡ γλῶσσα θὰ εἶχε τότε ἀπόλυτη ἁρμονία καὶ τάξιν, καὶ ἡ ἐκμάθησις καὶ χρῆσις τῆς θὰ ἦταν πολὺ εὐκόλες. Δυστυχῶς, ὅπως ἀποδείχτηκε ἀπὸ τὰ πράγματα, αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ. Ὁ Ψυχάρης ἤρθε πολὺ ἀργά. Ἐπρεπε νὰ γεννιόταν ἓνας Ψυχάρης μερικῆς δεκαετίας πρωτύτερα, πρὶν ὁ λογιωτατισμὸς νὰ κάμῃ τὴν διάβρωσιν πού ἔκαμε.

Ἔτσι τὸ ζήτημα εἶναι: Πόσους καὶ ποιοὺς λόγιους τύπους θὰ δεχτοῦμε; Ἄν δὲ δεχτοῦμε ὅσους χρειαζόμαστε, κάνουμε βίαιες προσαρμογὰς πού ἐνοχλοῦν τὸ δημιουργημένο, τὸ κακὰ δημιουργημένο ἔστω, γλωσσικὸ αἶσθημα· ἂν ἀνοίξουμε τὶς θύρας διάπλατες καὶ δεχτοῦμε ὅσους ὅσους, ἀλλοιώνουμε τὴν φυσιογνωμίαν τῆς γλώσσας μας, φέρνουμε μεγάλη πολυτυπία καὶ ἀναρχία, φτάνουμε στὸ χάος, καὶ τὴν γλῶσσα κανεὶς πιά δὲν μπορεῖ νὰ τὴν μάθῃ καὶ νὰ τὴν μεταχειριστῇ ἀνθρωπινά.

Καὶ ἐδῶ εἶναι ἡ θετικὴ προσφορὰ τῆς Ν ε ο ε λ λ η ν ι κ ῆ ς Γ ρ α μ μ α τ ι κ ῆ ς. Κράτησε τὴν ἰσορροσίαν ἀνάμεσα στὶς δύο ἀντίπαλες ροπὰς, φύλαξε τὸ σωστὸ μέ-

τρο. Τέλεια; Ἀνθρώπινο ἔργο εἶναι, καὶ μπορεῖ ἓνας, παίρνοντας ξανά τὴ ζυγαριὰ στὸ χέρι του, νὰ βρεῖ πὼς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σὲ μερικὰ σημεία, χρειάζεται κάποια ἀλλαγὴ· ἀλλ' ἂν εἶναι δίκαιος καὶ καλόπιστος, καὶ ἂν σκεφτεῖ πὼς ἡ γλῶσσα εἶναι ὄργανο ὄλου τοῦ λαοῦ, πὼς ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα πρέπει νὰ τὴ μαθαίνουν καὶ νὰ τὴ μεταχειρίζονται σωστά, θὰ ἀναγνωρίσει, ἐλπίζουμε, πὼς, καὶ ἂν ὑπάρχουν σημεία πού θέλουν βελτίωση, αὐτὰ θὰ εἶναι ἐλάχιστα.

Ἡ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ εἶναι ὑπεύθυνος καὶ φωτεινὸς ὁδηγὸς γιὰ τὴν καλὴ χρῆση τῆς γλώσσας μας. Ἀλλὰ εἶναι βιβλίον διεξοδικό, πολυσέλιδο, καὶ ἐκεῖνοι πού θὰ εἶχαν τὴν ὑπομονὴ νὰ σκύψουν ἐπάνω του καὶ νὰ τὸ μελετήσουν σοβαρὰ δὲν εἶναι πολλοί, μολονότι δὲν εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι πού ἔχουν αὐτὸ τὸ χρέος. Ὁ Τριανταφυλλίδης τὸ ἤξερε καὶ σύνταξε, γιὰ προχειρότερο βοήθημα, μιὰ μικρὴ γραμματικὴ, ἐπιτομὴ τῆς μεγάλης. Εἶναι ἡ Μικρὴ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ τοῦ 1949. Δυστυχῶς καὶ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τὶς διακόσιες περίπου σελίδες εἶναι ἀνθρωποι πού τὶς βρίσκουν πολλές. Εἴμαστε, βλέπετε, βιαστικοὶ καὶ πολυάσχολοι.

Τί πρέπει νὰ γίνει; Κάνουμε σήμερα μιὰ νέα προσπάθεια καὶ προσφέρουμε αὐτὲς τὶς Ὁδηγίες. Περισσότερο νὰ ποῦμε πὼς δὲν ἔρχονται γιὰ ἀντικατάσταση τῶν βιβλίων πού ἀναφέραμε· ἀπεναντίας μάλιστα θὰ θέλαμε νὰ εἶναι μιὰ ἀδιάκοπη ὑπόμνηση· νὰ θυμίζουν στοὺς ἀναγνώστες τους πὼς ὑπάρχουν τὰ ἀξιόλογα, τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα ἔργα, καὶ πὼς γιὰ μιὰ ὀλοκληρωμένη γλωσσικὴ κατάρτισή τους αὐτὰ πρέπει νὰ μελετοῦν.

Βασισμένες στῶν δύο ἐκείνων βιβλίων τὰ διδάγματα, φιλοδοξοῦν μόνο νὰ γίνουν ἓνα, ἀκόμη πιὸ σύντομο καὶ εὐχρηστο, βοήθημα γιὰ ὄσους, μολονότι ἔχουν τὴν καλὴ διάθεση, δὲ βρίσκουν σὲ μιὰ ὀρισμένη στιγμή τὸν καιρὸ νὰ ζητήσουν σ' ἐκεῖνα τὴ λύση τῶν ἀποριῶν τους. Γι' αὐτὸ δὲν ἀποβλέπουν σὲ πληρότητα. Προσπαθοῦν βέβαια νὰ δώσουν μιὰ ξεκάθαρη εἰκόνα τῶν κλιτικῶν συστημάτων τῆς γλώσσας μας, ἰδίως τῆς κλίσης τῶν οὐσιαστικῶν, ἐπειδὴ ὠφέλιμο εἶναι ὁ καθένας ποὺ γράφει νὰ ἔχει πάντα ζωντανὴ αὐτὴ τὴν εἰκόνα στὸ νοῦ του, κυρίως ὅμως θυμίζον καὶ προβάλλουν ἐκείνους τοὺς γραμματικούς κανόνες ποὺ τοὺς παραβαίνουν συχνότερα ἐκεῖνοι ποὺ γράφουν.

Ὅσο γιὰ τὴν ὀρθογραφία, δίνουν πληροφορίες γιὰ ὅσα ὀρθογραφικὰ ζητήματα σχετίζονται μὲ τὰ γραμματικὰ φαινόμενα ποὺ ἐξετάζονται κάθε φορά. Γιατὶ τέλειος ὀρθογραφικὸς ὀδηγὸς μπορεῖ νὰ εἶναι μόνο ἓνα ὀρθογραφικὸ λεξικό. Ἡ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ ἔχει καθιερώσει ἓνα καλὰ μελετημένο ὀρθογραφικὸ σύστημα· εἶναι ἡ ἱστορικὴ ὀρθογραφία μὲ μερικὲς ἀπλοποιήσεις. Τὰ χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῆς Γραμματικῆς ἔδειξαν καθαρότερα πὼς λίγες ἀκόμη ἀπλοποιήσεις μποροῦν νὰ γίνουν· τίς σημειώνουμε στὸς παραγράφους 37, 41 καὶ 42 τῶν Ὁδηγιῶν μας. Πολὺ σημαντικότερο βῆμα θὰ ἦταν ἡ τοπικὴ μεταρρύθμιση. Σὲ τοῦτες τίς Ὁδηγίες μας δὲν προχωροῦμε ὡς αὐτή. Θὰ δώσουμε ὅμως στὸ τέλος, χωριστά, καὶ τοὺς κανόνες τῆς μονοτονικῆς γραφῆς γιὰ ὄσους θὰ εἶχαν τὴ διάθεση νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν.

Ὁ γλωσσικὸς τύπος ποὺ δίνουμε εἶναι ἐκεῖνος ποὺ καθιέρωσαν ἡ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ

καὶ ἡ ἐπιτομή της· σὲ λίγα μόνο σημεῖα ἀπομακρυνόμεσθε ἀπ' αὐτήν, ἐπειδὴ ἔχουμε τὴ γνώμη πὼς μπορεῖ νὰ ὑπάρξει κάποια μεγαλύτερη ἀνοχὴ λόγιων τύπων.

Πρὶν κλείσουμε τὴ σύντομη αὐτὴ εἰσαγωγή, πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε μιὰ πλάνη. Μερικοὶ ὀπαδοὶ τῆς γλωσσικῆς ἀναρχίας, ὅταν τοὺς ρωτήσεις γιατί ἔβαλαν στὸ γραπτὸ τους μιὰ λόγια λέξη μὲ τὸν ἀρχαϊκὸ της τύπο, ἐνῶ ὑπάρχει συνώνυμη λαϊκὴ ἢ ἡ ἴδια ἢ λόγια, προσαρμοσμένη ὅμως στὸ νεοελληνικὸ τυπικόν, ἀπαντοῦν: «Ἔτσι λέγεται, κι ἐγὼ γράφω ὅπως μιλοῦμε.»

Σ' αὐτοὺς παρατηροῦμε: Ὁχι, δὲ λέγεται ἔτσι· κάπου κάπου μπορεῖ, ἐξαιρετικὰ καὶ χωρὶς συνέπεια, ν' ἀκουστεῖ καὶ ἔτσι, ἀλλὰ συνήθως, κανονικά, ἀπὸ γραμματισμένους καὶ ἀγράμματους, λέγεται ἀλλιῶς. Μπορεῖ βέβαια ν' ἀκούσεις ἔξαφνα ἓνα ἠκυρώθη ἢ ἀπόφασις, ἀλλὰ χίλιες φορὲς συχνότερα καὶ τὸν ἀόριστο αὐτὸν θὰ τὸν ἀκούσουμε μὲ τὸ νεοελληνικὸν τύπο του (ἀκυρώθηκε) καὶ τὸ οὐσιαστικὸν θὰ τὸ ποῦμε καὶ θὰ τὸ ἀκούσουμε ἀπόφαση.

Τί θὰ γίνει λοιπόν; Θὰ γράφουμε ἀνάκριση καὶ ἀνάκρισις, ἀνάσταση καὶ ἀνάστασις, γέννηση καὶ γέννησις, κίνηση καὶ κίνησις, παράστασις καὶ παράσταση, ἀκυρώθηκε καὶ ἠκυρώθη, ἀθωώθηκε καὶ ἠθωώθη, κλειδώθηκε καὶ ἐκλειδώθη, ξημερώθηκε καὶ ἐξημερώθη, τσακώθηκε καὶ ἔτσακώθη; Αὐτὰ δὲν εἶναι σοβαρὰ πράγματα. Ἡ γλῶσσα θέλει ἐνότητα, θέλει τάξη καὶ κανόνα. Ἡ ζωντανὴ νεοελληνικὴ ἔχει τὴ μορφὴ της, τὴ φυ-

σιογνωμία της, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὴν ἀλλοιώνουμε ἔτσι ἐπιπόλαια. Τὸ καθῆκον μας εἶναι νὰ τὴν καλλιεργοῦμε πάνω στὸ φυσικό της ἔδαφος, μέσα στὸ φυσικό της κλίμα· λόγια στοιχεῖα στὸ τυπικό της δεχόμεστε μόνον ὅπου εἶναι πραγματικὴ ἀνάγκη, ὅπου δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀλλιῶς.

Νὰ ἀκουστεῖ μπορεῖ ὁτιδήποτε. "Ὅταν ἓνας ξέρει ξένες γλώσσες, μπορεῖ, ἐκεῖ πού μιλεῖ, νὰ ἔρθῃ στὴν ἄκρη τῆς γλώσσας του μιὰ ξένη λέξη, πρὶν ἔρθῃ στὸ νοῦ του ἡ ἀντίστοιχη λέξη τῆς μητρικῆς του γλώσσας· μπορεῖ μάλιστα νὰ τύχει ἡ ξένη αὐτὴ λέξη νὰ χρωματίζει λεπτότερα, πιστότερα ἐκεῖνο πού ἔχεις στὸ νοῦ σου. Αὐτὸ σημαίνει πὼς μποροῦμε νὰ παίρνομε ἐπιπόλαια, πρόχειρα καὶ ἀνεξέταστα ὅποιες ξένες λέξεις μᾶς ἔρθουν στὸ νοῦ καὶ νὰ παραγεμίζουμε μ' αὐτὲς τὰ γραπτὰ μας ;

Πρέπει νὰ καταλάβουμε πὼς τὸ ἴδιο γίνεται μὲ τοὺς ἀρχαῖκούς ἑλληνικούς τύπους. Βέβαια τὰ ἀρχαῖα δὲν εἶναι ξένα γιὰ μᾶς καὶ ὁ πλουτισμὸς τῆς νέας γλώσσας ἀπὸ τὴν ἀρχαία, ὅπου ἔγινε ὅπως ἔπρεπε, ἦταν καὶ εἶναι μιὰ εὐλογία. Οἱ τύποι ὅμως τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς πού χάθηκαν εἶναι γιὰ τὸ αἶσθημα τοῦ νέου "Ἕλληνα ξένοι, καὶ ἡ ἀνεξέταστη εἰσδοχὴ λόγιων λέξεων μὲ τὸν ἀρχαῖκό τύπο τους ὁδηγεῖ σὲ ἀδιέξοδο γλωσσικὸ λαβύρινθο.

Ἡ φρόνηση, ἡ μέριμνα γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ λαοῦ μας, γιὰ τὴ μόρφωση καὶ τὴν ὁμαλή, τὴ φυσιολογικὴ ἀνάπτυξη τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τῶν παιδιῶν μας, ἀπαιτοῦν νὰ σεβαστοῦμε τὸν κανόνα. Καὶ ὁ κανόνας ὑπάρχει. Φτάνει νὰ θελήσουμε ν' ἀνοίξουμε τὰ μάτια μας γιὰ νὰ τὸν δοῦμε. Τὰ λόγια μορφολογικὰ στοιχεῖα πού εἶναι ἀπαραίτητα ἔχουν ἐπισημανθεῖ καὶ ἐντοπιστεῖ. "Ἄς μὴν προχωροῦμε σὲ μεγαλύτερες ἀνωμαλίες.